Motion till riksdagen 1987/88:Fi217

av Bengt Westerberg m. fl. (fp)

om slopande av de sociala avgifterna på företagsanknutna vinstandelar

---

Frågan om hur man skall se på individuella vinstandelssystem för de anställda är en gammal stridsfråga. Folkpartiet väckte en partimotion i ärendet första gången redan 1952, fem år efter det att det första vinstandelssystemet introducerats vid Åkermans Mekaniska Verkstad i Skåne.

Sedan mitten av 1970-talet har anställda och företagsägare på allt fler företag kommit överens om att introducera andel-i-vinst för personalen. F. n. finns företagsanknutna system för anställdas andel-i-vinst där pengarna avsätts till en stiftelse i drygt hundratalet företag, stora såväl som små. Ungefär 175 000 anställda omfattas. Vinstandelarna är bundna ett visst antal år, oftast fem men ibland ända till pensioneringen. Utformningen av systemen varierar från företag till företag, men i nästan alla fall placeras någon del av medlen i det egna företagets aktier. Avsättningens storlek varierar självfallet med företagets resultat, men är i övrigt vanligen lika stor för varje heltidsanställd.

Enligt den praxis som tidigare utvecklats i enlighet med riksskatteverkets föreskrifter skulle socialförsäkringsavgifter inte tas ut på de avsättningar en arbetsgivare gör till s. k. vinstandelsstiftelser. Från och med i år är detta emellertid ändrat. Regeringen föreslog våren 1987 att sociala avgifter på 27,176 %, dvs. alla lagstadgade avgifter utom sjukförsäkringsavgift och arbetsskadeavgift, skulle uttas. Riksdagens socialistiska majoritet biföll förslaget.

Socialdemokraterna har hävdat att vinstandelar är detsamma som lön, och att de därför liksom lön skall beläggas med arbetsgivaravgifter. Detta är fel.

För det första är vinstandelar till skillnad från lön osäkra. Den anställde vet inte förrän i efterhand om det blir någon vinst att dela på och i så fall hur stor denna vinstandel blir. För det andra kan den anställde inte omedelbart disponera vinstandelen, eftersom denna är bunden i minst fem år, oftast längre. För det tredje bestäms vinstandelen inte i löneförhandlingar mellan företagsledning och fackliga organisationer utan beslutas av ägarna (styrelsen) i enlighet med aktiebolagslagens regler om disposition av vinsten.

Folkpartiet anser av dessa skäl inte att vinstandel är detsamma som lön.

Det verkliga motivet för att höja skatten på vinstandelar är ett annat: Socialdemokratin ogillar individuella vinstandelar. Motiveringen i den nyss nämnda propositionen avslutades på följande sätt: "Vinstandelssyste-

men befäster orättvisorna på arbetsmarknaden, som riskerar att delas upp i företag med vinstandelssystem och företag utan. Detta drabbar framför allt de anställda i små företag och företag med dålig lönsamhet. Jag anser en sådan utveckling otillfredsställande." Ambitionen är alldeles tydlig — socialdemokraterna vill helst inte ha några företag med individuella vinstandelssystem.

Av ideologiska skäl tycker de centrala fackliga organisationerna illa om individuella och frivilliga vinstandelssystem. På LO-kongressen 1986 togs beslut av denna innebörd. Vinstandelar är ett hot mot den solidariska lönepolitiken, har LO:s andre ordförande Rune Molin hävdat.

Denna uppfattning finns redan befäst i den skattemässiga behandlingen av kollektiva löntagarfonder respektive individuella vinstandelar. De stiftelser som förvaltar de anställdas vinstandelar skall betala förmögenhetsskatt på sitt innehav, inkomstskatt på räntor och utdelningar, realisationsvinstskatt och omsättningsskatt vid omplaceringar och nu också arbetsgivaravgifter på avsättningarna. Den anställde betalar också inkomstskatt i vanlig ordning när han/hon får disponera andelen. De kollektiva löntagarfonderna däremot betalar inte ett öre i inkomst- och förmögenhetsskatt utan bara omsättningsskatt. Det är med andra ord uppenbart att socialdemokraterna vill ensidigt gynna kollektiva lösningar och missgynna individuella. Vi i folkpartiet har motsatt uppfattning.

Rudolf Meidner, löntagarfondernas fader, har uttryckt arbetarrörelsens uppfattning mycket klart i tidningen Metallarbetaren: "När lojaliteten med det egna företaget övertrumfar solidariteten med arbetskamrater i andra företag eller inom andra fackliga organisationer är slaget förlorat. — — — Vinstandelssystem — — — är en ödesfråga för fackföreningsrörelsen."

I de enskilda företagen ser de anställda saken annorlunda. Enligt en opinionsundersökning sommaren 1987 är över 90 % av dem positiva till andel-i-vinst.

I nästan alla företag som infört vinstandelssystem är med andra ord såväl de anställda som företagets ägare positiva till systemet. De anställda protesterade i själva verket intensivt mot förslaget att belägga vinstandelarna med arbetsgivaravgifter.

Det primära syftet med andel-i-vinst är att skapa ökat engagemang och ökad motivation hos de anställda. Om det går bra för företaget på grund av de anställdas arbetsinsatser och effektivitet skall detta återspeglas i ett ökat ekonomiskt utbyte för de anställda.

Genom att vinstandelsstiftelserna ofta placerar åtminstone en del av medlen i det egna företagets aktier blir de anställda medägare i det egna företaget. Folkpartiet ser mycket positivt på en sådan spridning och breddning av det individuella ägandet i näringslivet.

Vinstandelssystemen bidrar också till ett individuellt och långsiktigt sparande. Detta är mycket angeläget med hänsyn till att hushållens sparkvot har sjunkit kraftigt och idag är katastrofalt låg i Sverige.

Vinstandelssystem kan också bidra till att hålla nere löneglidningen och därmed kostnadsutvecklingen, vilket såväl enligt regeringens bedömning som folkpartiets är det i särklass viktigaste problemet i svensk ekonomi. Expanderande och vinstrika företag kan genom andel-i-vinst lättare hålla

kvar och rekrytera personal utan att detta genom följsamhetstänkande drar med sig resten av löntagarna. Dessutom ökar naturligtvis förståelsen för företagets vinst, när de anställda har ett personligt intresse av att företaget går bra. Existensen av andel-i-vinst kan också verka dämpande på den lokala lönekostnadsökningen genom att de anställda inte i förväg genom höga lönekrav behöver försäkra sig om del i det framtida väntade produktionsresultatet. Om det finns vinstandelssystem får de automatiskt del av resultatet i efterhand.

Folkpartiet anser att riksdagen omedelbart bör besluta avskaffa reglerna om arbetsgivaravgifter på anställdas andel-i-vinst. Därutöver kan det finnas anledning att ytterligare stimulera tillkomsten av vinstandelssystem. Man kan t. ex. överväga att skattemässigt likställa vinstandelsstiftelserna med de kollektiva löntagarfonderna, dvs. befria dem från skatt. Eftersom vi ser vinstandelar som något annat än lön bör också den möjligheten övervägas att hos den enskilde beskatta dem på annat sätt än som vanlig inkomst av tjänst, t. ex. som inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställes

1. att riksdagen beslutar avskaffa sociala avgifter på företagsanknutna vinstandelar enligt vad som anförts i motionen,

[att riksdagen hos regeringen begär förslag om lindrad beskattning av vinstandelar enligt vad som anförts i motionen.[1]]

Stockholm den 26 januari 1988

Bengt Westerberg (fp)

Ingemar Eliasson (fp)
Karin Ahrland (fp)
Anne Wibble (fp)
Christer Eirefelt (fp)
Kerstin Ekman (fp)
Birgit Friggebo (fp)
Jan-Erik Wikström (fp)

[1] 1987/88:Sk443